

Nemytá Evropa. Cesta k úsporám energií. Opakování toho, čím si Evropa už (ne)jednou prošla

<https://www.novarepublika.online/2022/08/nemyta-evropa-cesta-k-usporam-energii-opakovani-toho-cim-si-evropa-uz-nejednou-prosla>

Před 14 lety jsem z různých zdrojů posbíral informace a zveřejnil tento příspěvek, aniž bych si uvědomil, že v roce 2022 bude aktuálnější než kdykoli předtím:

- Datum příspěvku 16. srpna 2022
- [1 komentář u textu s názvem Nemytá Evropa. Cesta k úsporám energií. Opakování toho, čím si Evropa už \(ne\)jednou prošla](#)

Zahraniční zdroj [Další články autora](#)

- [Evropahygiena](#)

(Jsou situace, kdy tolerance ve vyjadřování nemá místo. Zvláště když umožňuje si nalhávat do vlastní kapsy. Proč okolní svět považoval Evropu za špinavou, smradlavou a nečistou? O čem není přijatelné ani příjemné mluvit? Pozn. překl.)

„Ten, kdo by město zbavil strašlivé špíny, by se stal nejuctívanějším dobrodincem všech jeho obyvatel, kteří by na jeho počest postavili chrám a modlili se k němu,“ napsal francouzský historik Émile Magne (1877-1953), ve své knize *Každodenní život v době Ludvíka XIII.* Žádní takoví „osvoboditelé“ se však nenašli. Od dob, kdy francouzský král Filip August ve XII. století omdlel z nesnesitelného zápachu vozu, který projížděl kolem paláce, uvolnily se vrstvy pouliční špíny, s nehygienickou situací v Paříži se až do poloviny XIX. století nic nezměnilo.

Kvůli chybějícím křesťanstvím zakázaným lázním se civilizovaná a osvětlená Paříž koupala za bílého dne v městských kašnách (*tohle zřejmě církve asi nerozčilovalo – pozn. překl.*). Zbytek občanů se vůbec nemyl.

V Louvru, paláci francouzských králů, nebyly vůbec žádné toalety. Dokonce ani výše zobrazený typ věžiček s otvory a slámou. Vyprazdňovali se na nádvořích, na schodech a na balkonech. Hosté, dvořané i králové museli buď dřepět na parapetu u otevřeného okna, nebo jim byly přineseny „noční vázy“, jejichž obsah se pak vyléval u zadních dveří paláce.

Dřepět na širokém okenním parapetu a vyprazdňovat se samozřejmě nebylo příliš pohodlné. Člověk se snadno převrátil, zvláště když byl opilý. A lidé také zcela jistě houfně padali. Později se začala stavět okna až k podlaze a otvor z ulice byl uzavřen mříží.

Stejně tomu bylo i ve Versailles za vlády Ludvíka XIV. – krále Slunce – známý příklad z paměti vévody de Saint Simon. Dámy na versailleském dvoře se přímo uprostřed rozhovoru (a někdy dokonce i během mše v kapli nebo v katedrále) zvedaly a nenuceně si v koutku chodily vykonávat své drobné (i ne zrovna drobné) potřeby. Versaillesští průvodci rádi vyprávějí historku o španělském velvyslanci, který ráno vstoupil do královny ložnice a dostal se do nepříjemné situace – z královny vůně mu slzely oči. Velvyslanec zdvořile požádal, aby se rozhovor přesunul do parku, a vyrazil z královské ložnice. V parku, kde doufal, že se nadýchá čerstvého vzduchu, nešťastný velvyslanec omdlel ze zápachu – křoví v parku sloužilo všem dvořanům jako stálá latrína a služebnictvo tam také vylévalo svou špínu.

Král Slunce, stejně jako všichni ostatní králové, dovolil svým dvořanům využívat jako toalety kterýkoli kout Versailles a dalších zámků. Stěny hradů byly opatřeny těžkými portály a v chodbách byly vytvořeny slepé výklenky. Nebylo by ale jednodušší pořídit na dvoře nějaké záchody nebo prostě zaběhnout do toho výše popsaného parku? Ne, nikoho to ani nenapadlo, protože strážcem Tradice byl ... průjem. Nemilosrdný, neúprosný, schopný zaskočit kohokoli a kdekoli.

Při „odpovídající kvalitě středověké stravy“ byl průjem trvalý. Stejný důvod lze vysledovat v módě těch let (XII. -XV. století) u pánských kalhot-pantalónů, které se skládaly pouze ze svislých stuh v několika vrstvách.

Pařížská móda velkých širokých sukní je zřejmě způsobena stejnými důvody. Sukně se sice používaly i k jinému účelu – schovat pod ně pejska (o čemž se stydlivě mluví), aby chránily krásné dámy před blechami, ale problém průjmu byl zjevně globálnější (o čemž se stydlivě mlčí).

Představte si, že vás na plese najednou chytne nutkání a sukně je vám těsná. Problém. Buď si sukni ušpiníte, nebo ji budete muset vyhrnout, a na to nebudete mít čas. A s širokou sukní příběhneš ke zdi, na chvíli se posadíš do pukrlete a pokračuješ v tanci.

Zbožní lidé se samozřejmě raději vyprazdňovali jen s Boží pomocí. Maďarský historik István Ráth-Végh ve své „Komedii knih“ uvádí typy modliteb z modlitební knihy nazvané „*Neskromná přání bohabojné a kající duše na každý den a při různých příležitostech*“, mezi něž patří „*Modlitba při vykonávání přirozených potřeb*“.

A jak to bylo? „*Pane, zbav mne mé dřiny! Nestáhám si měnit kalhotky!*“ I když je pravděpodobně neměnili ... Sám Ráth-Végh mimochodem text modlitby neuvádí, ale pro zájemce uvádí odkaz: (1843, bez uvedení místa vydání. Viz: *Wander K. F. W. Deutsches Sprichwörter- Lexicon. Lipsko, 1867, I. 1382*)

Ve středověké Paříži se odpad vyléval oknem

Středověk nepřinesl žádné inovace v oblasti toaletních potřeb. Sedláci stále používali pouliční záchody a v opevněných městech a pevnostech se objevily zděné záchody. Výsledky lidského úsilí proudily za městské hradby. Představte si ten zápach kolem středověkých měst!

Nehledě na novinky inženýrské mysli v podobě šikmých žlabů, města nadále zapáchala. V tom vynikala zejména Paříž. Zákon vydaný v roce 1270 stanovil, že „*obyvatelé Paříže nemají právo vylévat splašky a nečistoty z horních oken svých domů, aby je nevylili na lidi, kteří dole procházejí*“. Kdo neuposlechl, musel zaplatit pokutu. Tento zákon se však téměř nedodržel – už jen proto, že o sto let později byl v Paříži přijat nový zákon, který umožňoval lidem vylévat splašky z oken po trojím vykřiknutí: „*Pozor! Vylévám!*“ Ty, kteří se ukázali pod tím, zachraňovaly jen paruky a široké „*mušketýrské*“ klobouky.

Nebyli to však jen obyčejní Pařížané, kdo si navzájem vylévali odpadky na hlavu – dělala to i francouzská šlechta. V roce 1364 byl jistý Thomas Dubuisson pověřen, aby „*v zahradách nebo na chodbách Louvru namaloval jasně červené kříže, které by varovaly lidi, aby si tam neulevovali – že lidé považují takové věci v těchto místech za svatokrádež*“. Dostat se do trůnního sálu bylo svým způsobem velmi „*zasmrádlým*“ cestováním.

„*V Louvru a jeho okolí,*“ napsal v roce 1670 muž, který chtěl vybudovat veřejné toalety, „*na nádvoří a v jeho okolí, v uličkách, za dveřmi – téměř všude je vidět tisíce hromádek a cítit nejrůznější pachy téhož – produkt přirozeného vyměšování těch, kteří zde žijí a každodenně sem přicházejících.*“

Všichni vznešení obyvatelé Louvre periodicky opouštěli, aby mohl být palác vyčištěn a vyvětrán.

Leonarda da Vinciho vyděsil pařížský zápach natolik, že pro krále Františka I. Francouzského navrhl splachovací záchod. Plán velkého Leonarda zahrnoval vodovodní a kanalizační potrubí a větrací šachty, ale ... Stejně jako v případě vrtulníku a ponorky Leonardo předběhl svou dobu i vznik toalety – jen o pouhých pár set let. Záchody tehdy nebyly postaveny.

Ve stejné době byla mezi šlechtou oblíbena jakási podoba „*přenosného záchodu*“ – lavička s otvorem v horní části a nádržkou, kterou bylo možné zevnitř vyjmout. Výrobci nábytku byli důmyslní a stoličky zahalili do židlí, lavic, stolů a dokonce i do polic na knihy! Celá stavba byla obvykle bohatě zdobena dřevořezbami, látkovými drapériemi a zlacením.

V té době mohla pompéznost záchodové výbavy znamenat skutečnou moc. Král František (vládl v letech 1515 až 1547) jako první vymyslel „*královské receptce na nočníku*“. Podobné receptce

pořádala i královna matka Kateřina Medicejská, která po smrti svého manžela vyměnila samet na svém křesle za černý. V souladu s módou zavedla „*trúnní přijímání*“ také celá francouzská šlechta.

Středověká města v Evropě, která neměla kanalizaci, měla hradby a obranný příkop naplněný vodou. Ten plnil roli „kanálu“. Výkaly se vylévaly ze stěn do příkopu. Za deštivých dnů tekly ulicemi potoky hoven a bublaly pod desítkami šibenic, které nikdy nebyly prázdné – ponuré to ozdoby města – od Place de Grève po Croix du Trahoir, od Pont Saint-Michel po Pont Neuf.

Někdy se Paříž snažila očistit. První taková „komunistická akce Zet“ se v Paříži objevila v roce 1662 a tato událost současníky natolik ohromila, že na její památku byla vyražena medaile.

„*Syphilis z Rouenu a špína z Paříže zmizí jen s těmi, kterých se dotknou,*“ říká staré přísloví. Nutnost vdechovat dusivý zápach této špíny přiměla monsignora Alfonse du Plessis de Richelieu, kardinála arcibiskupa z Lyonu, primase Galie, který bez váhání léčil nemocné morem ve své provincii, aby odmítl cestovat do Paříže, i když ho tam volaly důležité náboženské záležitosti.“ (*Émile Magne Každodenní život v době Ludvíka XIII.*)

Teprve v devatenáctém století došlo ve francouzské „latríně“ k pokroku – objevily se kabinky s krátkými dvířky, ze kterých vždy někomu trčely nohy. Nestály někde ve stínu v zákoutí, ale na chodnících hlavních ulic. Ale v Latinské čtvrti v Paříži na konci 19. století kanalizace prostě tekla po ulicích – dodnes je uprostřed každé ulice taková charakteristická prohlubeň. Nejdůležitější pro tehdejší dámy bylo, aby jim do ní nezapadl lem šatů...

I přes tak úplný popis Paříže měli někteří lidé pochybnosti o jeho adekvátnosti. Například ti, kteří o popisované globální pařížské špíně stále poněkud pochybovali, mi vyčetli, že jsem nenapsal nic o úklidu ulic: „*Přece není možné, aby Paříž neměla žádné uklízeče!*“.

Ano, samozřejmě, že byli. Ve městě se dokonce konaly globální úklidy a při této příležitosti byly raženy medaile. V obou dvou případech 😊 Weber sice tvrdí, že profese popeláře se objevila až v 18. století, ale úklidy existovaly již dříve. Francouzský historik Émile Magne píše o standardním čištění ulic:

„*Před budovami se objevují lokajové a služební. Ozbrojeni košťaty vymetají odpadky a zbytky nahromaděné na krajích chodníků do příkopů a potoků (tekoucích někdy po obou stranách, jindy jen uprostřed ulice) a předtím je polijí několika kbelíky vody. V dálce se ozve zvonek. Přicházejí popeláři s trakaři. Doprovází je karavana uklízečů, černých jako d'áblové, kteří lopatami a košťaty odklízejí nečistoty nahromaděné na povrchu. Po jejich odstranění se odkryje spodní, neerodovatelná vrstva. A zápach se stupňuje, protože se špína rozvířila. Nicméně „spláchnutí toalety“ na ulicích je považováno za dokončené.“ (*Émile Magne Každodenní život v době Ludvíka XIII.*)*

Takže bylo zbytečné bojovat se špínou – ať už s uklízeči, nebo bez nich. Kam tedy uklízeči odnesli hovna, která se jim podařilo posbírat? Eugene Weber odpovídá: „*Od roku 1781 byl Montfaucon na severovýchodě Paříže jedinou skládkou města. Bývaly tu šibenice a mrtvoly zločinců se rozkládaly spolu s mrtvými zvířaty mezi stále se zvětšujícími hromadami odpadků. Zápach hnijících mršin z jatek se mísil s hnojem.*“

„*V roce 1840 se zde nacházela obrovská pětimetrová vrstva bílých tlustých červů, kteří se živili nevyčerpatelnými proudy krve. Červi byli prodáváni rybářům a proces přirozeného rozkladu proměnil Monfaucon v obrovský zapáchající rybník. Většina z něj se vsákla do země a odtud do*

studní v severní Paříži a vítr roznášel zápach po celém městě.“ (Eugene Veber, „Od řádu k řádu“, *The New Republic*, 1. července 1991)

Zde je popis od Pařížanky jménem Frederique Krupa, autorky výzkumů o čištění města:

„Základní pravidlo pro nakládání s pařížskými odpadky je od pradávna jediné – „tout-a-la-rue“ (vše na ulici), včetně domácích odpadků, moči, výkalů a dokonce i potratů. Větší věci se často házely na „území nikoho“ za městskými hradbami nebo do Seiny. ... Jedlý trus konzumovala prasata a divocí psi, zbytek mikroorganismy. Zápach hniloby byl strašný, ale nebyl to jediný zápach, který tvořil aróma Paříže.“ (Paříž: Městská hygiena před 20. stoletím, Frederique Krupa <http://www.translucency.com/frede/parisproject/>)

Celý tento „středověk“ skončil teprve celkem nedávno. Další nařízení zakazující vypouštění odpadních vod z oken vyšlo v roce 1780, ale soudní záznamy ze 40. let 19. století uvádějí mnoho případů, kdy byli majitelé domů a služebnictvo stíháni za vylévání nádob z oken v horních patrech. Mrtvolky nedonošených dětí byly spolu s výkaly a odpadky naházeny do kanálů podél ulic. Prefekti na konci 19. století vydali oběžníky, které nařizovaly povinné pohřbívání mrtvého plodu.

Mrtvoly dospělých byly ukládány do jam na Hřbitově Neviňátek nebo pohřbívány v kostelech. Tento druhý způsob pohřbívání v Burgundsku vyvolal protesty Jarreho (XVIII. stol.), lékaře z Dijonu, který v barvitých barvách popsal hrůznost tohoto zvyku pohřbívání mrtvých a poukázal na velké nebezpečí pro obyvatelstvo, protože půda a vzduch byly otráveny mrtvolami pohřbených. Doktorův názor však nikoho nezajímal – lidé byli na zápach tak zvyklí, že ho prostě necítili.

Toto prostředí inspirovalo nejen zmíněného Suskinda, ale také slavného spisovatele předminulého století Gustava Flauberta (který vymyslel slavný výraz „věž ze slonoviny“, jenž se stal symbolem umělcova osamělého života). Stávka zlatníků inspirovala Flauberta k vytvoření ódy v naturalistickém stylu charakteristickém pro tuto dobu. Óda začínala „Chórem hovínek“ a končila erupcí žumpy – Paříž se ocitla pod vrstvou špíny, „jako Herkulaneum pod lávou“.

Anglie

Londýn se od Paříže příliš nelišil. V anglických domech se obsah hrnců vyléval do krbů. Nebylo ani zakázáno jednoduše močit do plamenů. Samozřejmě to páchlo, ale oheň ničil škodlivé bacily. Na počátku čtrnáctého století byl na královském dvoře v Londýně vedle hodovní síně zřízen „soukromý pokoj“, který je k vidění dodnes. V této místnosti byla stolička, jejíž obsah se odváděl šikmým žlabem do vodního příkopu pod hradní zdí. Příkopy sloužily jako obranný systém hradů. Brzy se tyto příkopy staly zdrojem problémů.

Obyčejní lidé, kteří nevlastnili krby nebo „soukromé pokoje“, vylévali produkty svého života z oken, stejně jako to dělali po celé Evropě. Jediný rozdíl spočíval v tom, že úřady nespolehaly na svědomí občanů a nevydávaly jako v Paříži záměrně nevymahatelné vyhlášky zakazující vylévat sousedům hovna na hlavu, ale zřídily zvláštní městské strážníky. Jednou z hlavních povinností těchto strážců bylo varovat v noci kolemjdoucí před nebezpečím. Hlídač musel sledovat okna v prvním patře, a pokud se odtud ukázala ruka s hrncem, zavolal na kolemjdoucího varování. Tento post byl původně zaveden výnosem anglického krále, protože podle tehdejších mravů nebylo nic pohoršlivějšího než být přistižen při výtoku noční vázy nebo moče. A pro měšťany to nebyla špatná zábava, protože nebylo nic zábavnějšího než polít šlechtice lejnem. Do domu pachatele nebylo možné vniknout bezprostředně po události. Je pravda, že jste se mohli vloupat do domu šlechtice

a probodnout ho dýkou, ale pak byste byli sami stíháni. Obecně bylo snazší zavést ve městě nočního hlídače než změnit mravy a vybudovat uzavřený kanalizační systém. Inkvizice stála na straně této morálky, protože vše, co se dělo v noci, bylo považováno za satanovy intriky. Bylo hanbou přiznat, že jste byli političtí, a měšťan mohl vždycky říct, že to nebyl on, kdo polil hraběte, ale nějaký Zlý duch.

Hovna tekla po ulicích a uličkách a voda se většinou brala ze studní – samozřejmě na pití a vaření. Všimněte si – nakonec to byla ta stejná voda. Špinavá voda pronikala do podzemních vodonosných vrstev a otravovala studny. Tak se stalo, že voda byla prostředníkem pro přenášení nejrůznějších choroboplodných zárodků. Když si epidemie moru a cholery vyžádaly více obětí než četné války, postupně se zjistilo, že nejlepší ochranou proti hromadným onemocněním je čisté prádlo a důkladné mytí těla.

Anglický parlament dokonce v 17. století přijal zvláštní zákon o výstavbě lázní, prádelen a snížení cen na vodu. Opět díky inkvizici – člověk si nemohl dopřát soukromí při vodních procedurách, protože se obával, že bude obviněn z čarodějnictví, a takové obvinění bylo spojeno s rizikem upálení. A lázně byly (církví) považovány za nemorální. Proto navzdory účtu za lázně ještě koncem 18. století prošla Londýnem replika jedné urozené dámy, které byla během večere učiněna poznámka o jejích špinavých rukou, na což ona rozhořčeně odvětila: „*A tomu vy říkáte špinavé? Měli byste vidět moje nohy!*“ Teprve v polovině 19. století se péče o tělo postupně stala pravidlem slušného chování.

Tehdy se také objevují počátky vodovodu a záchodů (například holandský fajánsový záchod z 19. století v „bytě“ Sherlocka Holmese na Baker Street). Někdy byly toalety tak krásné, že si je hosté pletli s mísami, stejně jako malované hrnce před nimi. Předtím měly například v anglických hospodách vyšší třídy (pro vznešené pány a gentlemany) židle vždy uprostřed otvor a uvnitř hrnc. Až do poloviny 19. století se okna anglického parlamentu prakticky nikdy neotevírala, protože směřovala k Temži, kam proudila veškerá městská špína. Ani samotné stání v blízkosti Temže, která tak plnila roli hlavní městské stoky, nebylo pro slabé povahy.

Ani v domech se před zápachem nešlo schovat, ať už jste si zakrývali okna sebevíc. Erasmus Rotterdamský na počátku 16. století o Anglii napsal: „*Všechny podlahy jsou zde z hlíny a pokryté rákosem, přičemž se tato podestýlka obnovuje tak zřídka, že ta nejspodnější vrstva často nemá méně než 20 let. Je nasáklá slinami, výkaly, lidskou a psí močí, rozlitým pivem, smíchaná se zbytky ryb a dalšími nečistotami. Když se změní počasí, podlaha začne zapáchat, což nemůže být zdravé.*“

Německo

Situace s kanalizací zde byla stejná jako jinde v Evropě. V bohatých domech v Německu se pod domy hloubily jímky na odpadní vody. „*Historie zachovala smutnou událost, která se odehrála v roce 1183 na hradě Erfurt, kde se rytíři utopili ve splašcích. Pod císařem Fridrichem a jeho rytíři se propadla podlaha velkého sálu a všichni spadli z výšky 12 metrů do žumpy a mnozí se utopili, sami chápete v čem*“ (A. I. Lipkov). Následujících tři sta let se pochopitelně nic nezměnilo a císař Fridrich III. málem zopakoval osud svého nešťastného předka: „*Na konci patnáctého století přemlouvali obyvatelé Reitlingu císaře Fridricha III. (1440-1493), aby k nim nejezdil, ale ten jejich rady nedbal a málem zahynul v blátě i se svým koněm...*“ (A.L. Jastrebeckaja. *Western Europe XI – XIII centuries.* – M., 1978. – S. 53).

Tento problém byl běžný ve městech, kam se stěhovali noví obyvatelé z okolních vesnic spolu s hospodářskými zvířaty a drůbeží – husy, kachny a prasata se potulovaly po ulicích a náměstích a znečišťovaly je výkaly. Vesnickým zvykem bylo vyhazovat odpadky a výkaly z domů na ulici. Ve vzduchu byl cítit smrad, výkaly a bláto tekly ulicemi v bahnitých proudech a ani pro místního sedláka nebylo snadné projet s vozíkem, aniž by uvízl ve sračkách jako král Friedrich. „*Na křižovatkách byly obvykle naskládány velké kameny nebo klády na šířku schodu, aby se dalo přeskocit přes ulici jako přes široký potok. Ale ani to často nestačilo...*“ (K.A. Иванов. *Средневековый город и его обитатели*. – СПб., 1915. – С. 12.).

Ulice se topily v blátě a výkalech, takže se po nich v blátivém počasí nedalo chodit. Podle dochovaných kronik se v mnoha německých městech začaly používat chůdy – „pružinové boty“ měšťana, bez nichž byl pohyb po ulicích prostě nemožný. Německá móda chůd, které byly jediným způsobem, jak se pohybovat v zasviněných ulicích, se rozšířila natolik, že se ve Francii a Belgii ve středověku dokonce konaly soutěže na chůdách mezi dvěma rozdělenými tábory jejich obyvatel. Příběh Friedricha, který se málem utopil ve splaškové vodě i se svým koněm, se nemohl stát v Norimberku, největším a „nejlépe vybaveném“ měště tehdejšího Německa, kde se městská rada ve 14. století rozhodla zakázat občanům chovat prasata na ulicích, aby „vyčistila vzduch“. Kde si myslíte, že je potom chovali?

Německé hrady měly někdy latríny, a to i s odtokem. Například v městečku Burg Eltz se ve středověku nacházel záchod v okrouhlé boční věži. Během dešťů se voda shromažďovala nahoře, otevřela se klapka a vše se spláchno. Ale v suchém roce...

Zápach z městských řek byl nesnesitelný, nedalo se u nich pobývat, a navíc se nijak nelišily od francouzských řek. Ve Francii to byla „Hovnovka“, v Německu „Smradlavka“.

Teprve v roce 1889 byl založen „Spolek německých veřejných lázní“ s heslem: „*Každý Němec se koupe každý týden*“. Nadšenci pro čistotu nebyli nijak zvlášť podporováni a do vypuknutí první světové války bylo v celém Německu pouze 224 lázní; v centru Berlína mezitím stále existovaly veřejné dobytčí pastviny pod širým nebem.

Španělsko

Madrid. Město má svou temnou stránku, když se projdete starou čtvrtí, můžete si představit, jak to vypadalo ve středověku, v jeho křivolakých uličkách se stále line těžký zápach, ne nadarmo se mu kdysi říkalo nejtemnější a nejšpinavější evropské hlavní město“

(<http://www.travel-club.com.ua/doc/7703.html>).

Jinými slovy, v Madridu bylo ještě „veseleji“ než v Londýně a Paříži. Jak se říká, komentáře jsou zbytečné.

Madrid byl malinkým městečkem, kde se stejně jako v celé Evropě noční hrnce obvykle vylévaly přímo na ulici. Ačkoli se Madrid nijak nelišil od Londýna a Paříže, pokud jde o vylévání splašků, které tekly po chodníku a způsobovaly zápach a nákazu, přesto je zajímavé všimnout si rozdílu v regulaci tohoto zvyku. Zatímco Paříž vydávala vyhlášky varující před zbloudilými kolemjdoucími a Londýn vyvěšoval hlídky, Madrid měl dlouho zvláštní hodinu, kdy bylo královským dekretem zakázáno objevovat se na ulicích, protože v tuto hodinu se do ulic města vypouštěly splašky.

Španělé měli později s vyléváním notoricky známý problém – v 16. století byly v Madridu na okna umístěny mříže. Zbavovat se hoven skrz mříže na okně není příliš pohodlné, pokud nebydlíte

v přízemí. Koneckonců, všichni byli pochopitelně líní chodit často dolů a vyprazdňovat hrnec dveřmi. Opravdu úřady myslely na čistotu, a proto bojovaly proti čůrajícím? Ne, samozřejmě že ne – nebylo kam jít jinam než na ulici. Nočníky se zkrátka vynášely o něco méně často, ulice nebyly čistší, ale vůně se do domů stále dostávala. Jaký to mělo smysl? Tato záhadná otázka o mřížkách se často objevuje i v článku Co, kde, kdy? V takové podobě:

Otázka: Za Filipa II. se v Madridu začaly na okna dávat mříže. Tento zvyk pochází od Arabů, kteří tímto způsobem odrazovali Španěly od ... čeho?

Správná odpověď zní: Do domu se vchází oknem, což bylo v Evropě zvykem a přízemní okna byla nízká.

Proč by právě Arabové začali Španělům vštěpovat „slušné mravy“ a proč právě Španělům, pokud vůbec „vstup oknem byl v Evropě přijat“ – na to se „odborníků“ nikdo neptá. „Znalce“ obvykle jako první napadne jiná odpověď: „lézt za ženami“.

No ano, Španělsko, serenády ... Pokud si však všimnete, že se na vás chystají něco vylít sousedé o patro výš, kterým se vaše půlnoční serenády z nějakého důvodu nelíbí, pak abyste se takovým potížím v úzké ulici vyhnuli, je opravdu lepší zpěv přerušit a rychle přiskočit k oknu. Zároveň se paní omluvit za její nezdvořilou návštěvu. Dáma nedopustí, aby se nešťastný Kavalír takhle ztrapnil.

Stále však můžeme předpokládat, že se „znalci“ jako obvykle mýlí a bájní Arabové s tím nemají nic společného, protože potíže s vyléváním odpadních vod Španělům způsobil dekret krále Felipeho II. (Felipe II. Španělský, 1527-1598). A tento panovník miloval dvě věci – svou knihovnu a mříže. Královská knihovna, nebo jak ji nazýval tehdejší papež – „sbírka zakázaných věd“ – byla pro panovníka předmětem zvláštní hrdosti. Stejně jako jeho předchůdci král Filip horlivě potíral kacířství (což znamená, že okrádal své poddané). Knihy kacířů však nepálil a nekonfiskoval jejich majetek, ale shromáždřoval je ve svém paláci, kde měl knihovnu na starosti jeden z mnichů. Jen arabské a židovské rukopisy (shromážděné po hromadných popravách Morisků, Maurů a Marranů) čítaly přes pět tisíc svazků (mimořádně, byla zde nalezena výše citovaná kniha syrského emíra Usámy). A mřížemi byl král prostě posedlý.

Jeho idolem byl svatý Vavřinec – raně křesťanský mučedník, kterého Římané podle křesťanské legendy upálili na roštu. Filip II., krutý fanatik, jehož vláda byla zlatým věkem inkvizice, se rozhodl postavit klášter, který měl sloužit jako královský palác (král chtěl žít obklopen mnichy, nikoli dvořany). Tak vznikl Escorial – obrovská stavba rozdělená do tvaru obří mříže. Jak napsali historici, „v přísné geometrii plánu je zřetelný ‚mřížový‘ začátek – *pocta utrpení svatého Vavřince na ohnivém mříži a zároveň zobrazení ‚ideální‘ stavby Filipa II., obrátce víry a spojení církve*“.

Klášterní palác Escorial byl postaven tak, aby zbožný katolický král, jeden z nejobávanějších mučitelů v dějinách lidstva, viděl na hlavní oltář kostela přímo ze své postele. Královské komnaty přiléhající k východní lodi kostela jako by „vyčnívaly“ z hlavní části souboru; jsou menší než hlavní obdélník, proto se jim říká „klika“ mříže svatého Vavřince. Poté, co si fanaticky věřící král takto připomněl „mučedníka na mřížích“, rozhodl se, že to k uctění památky světce nestačí, a nařídil, aby mříže zakryly okna celého Madridu.

Král nestačil celý Madrid „omřížovat“, umíral na svém invalidním křesle a jeho dědicové nebyli prostoupeni nadšením pro mříže, a dokonce odmítali bydlet ve Filipových královských komnatách, nechtěli vždy a jistě vidět před sebou hlavní oltář a pokaždé vzpomínat na osmaženého svatého

Vavřince. V Madridu se přestali mříže zavádět (a kam se poděli ti pověstní kulturní Arabové?) a měšťané s ulehčeným povzdechem dál vylévali do ulic splašky.

Vylévání splašků se stalo pro měšťany tak tradiční, že pokus váženého španělského krále Karla III. (v 18. století!) zakázat tuto oblíbenou zábavu dokonce vyvolal nepokoje a demonstrace:

Jak už to tak bývá, legislativní novinky a pokusy o změnu zavedených zvyklostí (včetně zvyku močit na ulici) vyvolaly vlnu nespokojenosti, která vyvrcholila sérií protestních demonstrací v Madridu a řadě dalších provinciích.

Evropa se po tolika letech křesťanského zákazu také teprve celkem nedávno naučila mýt. Spisovatel Vladimír Nabokov ve svých pamětech „Jiné břehy“ («Другие берега») vzpomíná, že jeho záchranou na cestách po Anglii, Německu a Francii ve 20. a 30. letech byla gumová kempingová vana, kterou si bral všude s sebou. Koupelny v západní Evropě jsou do značné míry až poválečným výtobytkem.

—

Zdroje:

- А.Л. Ястребицкая. Западная Европа XI – XIII веков. – М., 1978.
- К.А. Иванов. Средневековый город и его обитатели. – СПб., 1915.
- <http://www.peterlife.ru/info/technology/drainage.html>
- Эмиль Мань Повседневная жизнь в эпоху Людовика XIII <http://flibusta.is/b/188487/read>

Autor: [Sergej Vasiljev](#), zdroj: [Aftershock](#), překlad: [Bedřich Vinopalník](#)